

rad u istraživanju, sabiranju i kritičkom prosuđivanju domaćega kulturnog, prije svega renesansnoga misaonog blaga.

Željka Metesi Deronjić

Anto Pavlović, *Ja i Drugi. J. de Finance: Metafizičko utemeljenje intersubjektivne relacije*. Aracne, Rim, 2010, 328 str.

Ono što od samog početka treba naglasiti o tekstu koji razmatramo jest da bez sumnje predstavlja dragocjen doprinos u popunjavanju ozbiljne praznine, uzrokovane nedovoljnim poznavanjem filozofske misli Josepha de Financea, koja, bez ovdje istraženoga metafizičkog ukorjenjenja, biva lišena svoga najdubljeg sadržaja, kao i svoga autentičnog značenja za proučavanje ljudskog djelovanja te njegova odnosa prema drugome, to jest prema onome »biti drugačiji«, različit.

U središtu cjelokupnog istraživanja nalazi se antropološka problematika, kojoj autor pristupa polazeći od uvjerenja da samo metafizička podloga može garantirati integralnu antropološku koncepciju, slobodnu od reduktivizama i parcijalnosti. Potvrdu za ovo nalazi u glavnim De Financeovim djelima, u kojima je metafizika postavljena kao *conditio sine qua non* svih naknadnih filozofskih promišljanja, posebice onih na području etike.

S druge pak strane, unatoč nedvojbenoj originalnosti njegove filozofske misli, De Financea se ne može shvatiti ako se ozbiljno ne uzme u razmatranje njegova tomistička inspiracija. Da je Pavlović u potpunosti svjestan te činjenice, demonstrira njegov pažljivi odabir odgovarajućih Akvinčevih tekstova, kao i njihova minuciozna analiza.

S ciljem što jasnijeg isticanja izvorne vrijednosti i aktualnosti De Financeove antropološke koncepcije, autor, nadalje, posvećuje analognu pozornost suvremenoj filozofskoj misli, bilo da je riječ o onima koji s De Financeom dijele tomi-

stičko nadahnuće, bilo drugih, poput M. Bubera i E. Levinasa, koji problematiku relacije, tj. odnosa prema drugome, postavljaju u središte vlastite filozofske refleksije.

Nakon što su postavljene ove uvodne, ali iznimno važne premise, potrebno je sada posvetiti pozornost strukturi i razvoju Pavlovićeva studija, ukazujući na njegovu nedvojbeno originalnost i važnost u istraživanju onih aspekata De Financeove filozofske misli koji, kako je već spomenuto, do sada nisu bili primjereno valorizirani.

Naznačena problematika u knjizi je artikulirana u tri cjeline. Budući da je uloga metafizike već jasno definirana, prvi dio, dosljedno tome, produbljuje one elemente De Financeove metafizičke refleksije koji se postavljaju kao uvjet mogućnosti za razumijevanje ljudske stvarnosti, prije svega ovdje se misli na pojam bitka shvaćen kao *actus essendi*.

Autor ovdje demonstrira izvanredno poznavanje, kako De Financeovih spisa, tako i njihove tomističke baze, evidentirajući kako se u *metafizici bitka* (u kojoj pojam bitak biva autentično tumačen kao *actus essendi*) nalaze pretpostavke ne samo za *filozofiju objekta*, nego također, i prije svega, za onu filozofiju koja propituje i istražuje subjekt i njegove vlastitosti, dakle za *filozofiju subjekta*.

Analize prvog dijela iznose na vidjelo preciznu viziju onoga što se pokazuje kao Bitak u svojoj sveukupnosti ili totalitetu, ili bolje kao *Ipsum Esse subsistens*, koji ontološki utemeljuje i subjekt i objekt, postavljajući se kao iskonski izvor njihove različitosti, ali istovremeno i njihova najdubljeg jedinstva.

Platforma postavljena u prvoj fazi uvodi direktno u problematiku drugog dijela, posvećenog pitanjima o subjektu, koja autor obrađuje polazeći od osnovnih terminoloških razjašnjenja, konfrontirajući nadalje, u osnovnim linijama, De Financeovu viziju subjekta s onom modernih i suvremenih autora, među koji-

ma se osobito ističu J. Maréchal i J. Maritain, na kojima se De Finance najviše nadahnjivao, kao i oni koji ne dijele ovu nazovimo je klasičnu liniju, poput Descartesa, Kanta, Husserla i Heideggera.

U središtu ovih razmatranja nalazi se pojam »otvorenosti« ili »autotrascendencije«, koji je za De Financea od iznimne važnosti jer ukazuje na vlastitost i posebnost ljudske egzistencije, tj. pokazuje duhovni aspekt čovjekove ontološke strukture, po kojemu on jest ono što jest, dakle čovjek.

U ovom kontekstu neizbježno izranja u prvi plan problematika *sebesvijesti* i *slobode*, koju autor, na temelju pomne analize onoga što obuhvaća Tomina *reditio completa*, produbljuje s osobitom pozornošću, dolazeći na koncu do zaključka da ono ili onaj, prethodno identificiran kao Totalitet bitka, tj. *Ipsum Esse Subsistens*, mora biti osobna stvarnost najvišeg stupnja.

Nakon što je jednom strogo spekulativnom analizom demonstrirao mogućnost *metafizičke subjekta*, u trećem dijelu autor usmjeruje svu pozornost na pojam *altérité* (koji označava relaciju prema drugom subjektu, prema jednom *ti* i njegovoj drugotnosti, različitosti). U problematici označenoj pojmom *altérité* Pavlović prepoznaje središnju točku cjelokupne De Financeove refleksije, koja ga, upravo zbog metafizičkog okružja u kojem je sagledava, čini različitim, originalnim u odnosu na ostale autore koji su se bavili ovom problematikom, u prvom redu se misli na M. Bubera i E. Lévinasa.

Posebnu pozornost ovdje zaslužuje razlaganje o *altérité interne* (unutarnja drugotnost), temeljenoj na metafizičkom jedinstvu subjekta, čije se nadvladavanje postavlja kao uvjet mogućnosti za realizaciju onoga što se naziva *altérité externe*, ili odnos prema onome što nisam *ja*; prije svega se ovdje misli na relaciju prema drugom subjektu, prema

jednom *ti*, koja je nezaobilazna na putu prema fundamentalnoj otvorenosti i *ja* i *ti* prema Drugome, Apsolutnome.

U pristupu problematici izraženoj kroz pojmom *altérité*, upravo zbog činjenice njezine ukorijenjenosti u metafizici, na poseban se način očituje sva originalnost De Financeove misli, koju Pavlović uspijeva vješto iznijeti na vidjelo, objedinjujući različite teme i polazišta kojima je u raznim De Financeovim djelima ušao u trag, demonstrirajući s jedne strane unutarnju koherentnost njegove misli te s druge vlastitu sposobnost za produblivanje i sintezu.

U tom smislu istraživanje koje je Pavlović objelodanio u ovom sadržajnom svesku predstavlja značajan doprinos, osim upoznavanju šire publike s filozofijom J. de Financea, i promišljanju pitanja o značenju i smislu ljudskog postojanja, promatranog iz perspektive njegove relacije prema drugome te u konačnici prema Drugome (Apsolutnom), koji je ontološki izvor i temelj svakog postojanja, a time i relacioniranja.

Imajući na umu iznimnu važnost problematike odnosa s drugim, s njegovom različitošću u današnjem globaliziranom svijetu, ne treba posebno naglašavati aktualnost tematike koju knjiga obrađuje¹.

Giorgia Salatiello

Stjepan Baloban, *Između slobode i podložnosti. Kršćanin i svijet*, Kršćanska sadašnjost, 2010, 256 str.

Knjiga »Između slobode i podložnosti« djelo je autora dr. sc. Stjepana Balobana, redovitog profesora na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i pročelnika Katedre socijalnog nauka Crkve na istom fakultetu. Kršćanska obiteljska revija »Kana« počela je prije nekoliko godina s objavljivanjem redovitih kolumni dr. Stjepana Ba-

1 Tekst je izvorno napisan na talijanskom jeziku pod naslovom »Io e L'Altro. J. De Finance: una prospettiva metafisica sulla relazione intersoggettiva«. S izvornoga na hrvatski jezik preveo ga je Anto Ložuk.